

การยุบโรงเรียนขนาดเล็ก : ใครได้ใครเสีย ? Small School Collapse: Who Has Who Lose?

ศ.ดร.ธีระ รุญเจริญ

ศาสตราจารย์ประจำวิทยาลัยนครราชสีมา

บทนำ

จากนโยบายรัฐมนตรีว่าการศึกษาธิการประกาศนโยบายยุบโรงเรียนสังกัด สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานที่มีนักเรียนตั้งแต่ 120 คนลงมา ซึ่งมีประมาณ 16000 โรงเรียน ก่อให้เกิดการวิพากษ์วิจารณ์อย่างกว้างขวาง โดยเฉพาะออกมาในเชิงต่อต้านไม่เห็นด้วย ปัญหาหลักที่แท้จริง อาจจะไม่ใช่ความเป็นโรงเรียนขนาดเล็ก ครูไม่ครบชั้น แต่เป็นเพราะ

1. การที่ผู้อำนวยการโรงเรียนและครูมีการสับเปลี่ยนโยกย้ายบ่อย ทำให้การจัดการเรียนการสอนไม่มีความต่อเนื่อง

2. ความไม่เป็นมืออาชีพของผู้อำนวยการและครู จิตสำนึก จิตวิญญาณ ความรับผิดชอบในความเป็นครูไม่ดีพอ

3. การบริหารและการจัดการไม่เหมาะสม เพราะดำเนินการไม่เหมาะสมกับสภาพปัญหาข้อจำกัด แต่ใช้แบบใช้กันทั่วไป หลักสูตรไม่ได้ปรับให้เหมาะสมกับความเป็นโรงเรียนขนาดเล็ก

4. การขาดการพัฒนาสมรรถนะในการเรียนรู้ด้วยตนเอง หรือพึ่งตัวเองให้แก่ทั้งครูและนักเรียน ซึ่งในยุคนี้มีความจำเป็นอย่างยิ่ง

5. การใช้สื่อเทคโนโลยีเพื่อการศึกษาอย่างจำกัด เพราะสื่อสังคมและเทคโนโลยีสารสนเทศเป็นอุปกรณ์การศึกษาเรียนรู้ได้ทันการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว

ที่จริงเรื่องทางเลือกในการยุบรวมโรงเรียนขนาดเล็ก ได้ดำเนินการมานาน แต่ไม่เห็นประสบความสำเร็จตามเป้าหมายสักที

ผู้เขียน และ ดร.รุ่ง แก้วแดง, ศ.ดร.เจอร์ราร์ด ฟราย(Gerald Fry) ได้ทำการวิจัยหาทางเลือกมาตั้งแต่ปี 2520 ได้เสนอทางเลือกสำหรับโรงเรียนขนาดเล็กไว้หลายทางเลือก เช่น

1. การรับนักเรียนปีเว้นปี
2. การใช้สื่อการเรียนรู้ด้วยตนเองเพื่อการเรียนรู้ ทำนองโครงการ RIT
3. การควบชั้นสอน ป1-2 , ป.3-4 , ป.5-6
4. การขนส่งนักเรียนไปโรงเรียนข้างเคียง เป็นต้น

คณะผู้วิจัยได้ทำรายงานเสนอหลายหน่วยงาน แต่ไม่มีอะไรคืบหน้า นอกจากนั้นการเปลี่ยนรัฐมนตรีแต่ละครั้ง ก็คิดประกาศนโยบายว่าจะยุบรวมให้ได้ปริมาณเท่านั้นเท่านั้น แต่ก็ไม่ปรากฏเห็นผลตามนโยบายแต่อย่างใด

อย่าลืมว่า! คุณภาพของการศึกษานั้นต้องประกอบด้วย การศึกษาเพื่อความเป็นคนดี ความเป็นคนเก่ง และการมีความสุข ไม่ใช่เน้นเพียงเพื่อการสอบโอเน็ต(O-net) ให้ได้คะแนนสูง ๆ แต่เพียงอย่างเดียว การเป็นคนดี คนเก่ง การมีความสุขของนักเรียนต้องอาศัยความร่วมมือทั้งภายในและภายนอกโรงเรียน เพราะการเรียนรู้เกิดขึ้นทุกที่ ทุกเวลา ไม่ใช่เรียนในระบบในโรงเรียนอย่างเดียวเป็นหลัก โดยหลักจิตวิทยาแล้ว การเน้นการเรียนในระบบที่โรงเรียนเป็นหลัก นำไปสู่ความโง่!

เราจะได้รับทราบมากมายที่วิพากษ์วิจารณ์การจัดการศึกษามิติดทาง ไม่ได้พัฒนานักเรียนให้ได้คุณภาพตามเป้าหมายอย่างแท้จริง (คือ ดี เก่ง มีความสุข : มาตรฐานการศึกษาของชาติ 2547) เช่น

“ยิ่งเรียนยิ่งโง่ ยิ่งโตยิ่งเซ่อ”

“ความโง่ไม่มีขาย อยากได้ต้องเข้าโรงเรียน” (ครูบาสุทธินันท์)

“เด็กไทยไม่ได้โง่ แต่ระบบทำให้โง่” (เอง) (ศ.นพ.ประเวศ วะสี)

ถ้าวิเคราะห์เสียงวิพากษ์วิจารณ์ข้างต้นตามประจักษ์พยานที่ปรากฏ เช่น การวัด IQ ระดับอนุบาล ระดับประถมศึกษา ระดับมัธยมศึกษา ของกรมสุขภาพจิต ปรากฏว่าระดับ IQ ของเด็กนักเรียนจะลดลงเรื่อยๆ เมื่อมีระดับการศึกษาสูงขึ้น หรือนอกจากการประเมินการศึกษาของประเทศต่างๆทั่วโลก ปรากฏว่าประเทศไทยอยู่ระดับท้ายๆอยู่เสมอ เป็นต้น

ที่จริงคุณภาพการศึกษาไม่ได้เกิดภายในโรงเรียนเป็นหลัก ดัง ดร.รุ่ง แก้วแดง ประกาศเสมอมาว่า สมรรถนะหรือศักยภาพของเราเกิดจากภายในโรงเรียนไม่เกิน 30% ที่เหลือเกิดขึ้นนอกโรงเรียนในชีวิตประจำวัน

การศึกษาจะสร้างคุณภาพได้สมบูรณ์จำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือที่บ้าน สิ่งแวดล้อมในชุมชน วัด/โบสถ์ แลสถานศึกษา ร่วมมือกันโดยแยกบทบาทระหว่างกันและกันอย่างที่พบว่า การจัดการศึกษาของหมู่บ้าน เสาเพลอ ที่อำเภอกุมภวาปี จ.อุดรธานี จนกลายเป็น “เสาเพลอโมเดล” ในปัจจุบัน ซึ่งต้องตระหนักว่า การศึกษาเรียนรู้ไม่ได้เพียงอยู่ในห้องเรียนหรือโรงเรียนแต่เพียงที่เดียว เพราะรูปแบบการศึกษาเรียนรู้จำเป็นต้องบูรณาการการศึกษาในระบบ นอกโรงเรียน และตามอัธยาศัย

คุณภาพการศึกษาจะดีหรือไม่ดีไม่ได้ขึ้นอยู่กับขนาดโรงเรียนเป็นหลัก แต่อยู่ที่กระบวนการดำเนินการจัดการศึกษาที่ถูกต้องหลักวิธี อย่างเช่น โรงเรียนนักเรียน 37 คน ก็สามารถพัฒนาคุณภาพได้ดี นั่นคือโรงเรียนโนนขี้ตุน สพป.2 นครราชสีมา ที่ได้ดำเนินการเปิดการเรียนการสอน ท่ามกลางความขาดแคลนบุคลากร (มีครูเพียง 3 คน) แต่มีผู้อำนวยการที่เป็นมืออาชีพ มีจิตสำนึก จิตวิญญาณในความเป็นครูอย่างแท้จริง จึงสามารถพัฒนาคุณภาพนักเรียนมาอยู่ที่ลำดับต้น ๆ ของ สنج.เขตพื้นที่การศึกษา ซึ่งมีโรงเรียนขนาดเล็กที่มีคุณภาพดีจำนวนมากไม่ใช่น้อย

ดังนั้น ถ้าสามารถมีผู้บริหารและครูมืออาชีพ ที่มีจิตสำนึก จิตวิญญาณ ในการจัดการศึกษาอย่างแท้จริง ร่วมมือกับผู้ปกครอง กรรมการสถานศึกษา ผู้นำชุมชน หน่วยงานที่เกี่ยวข้องร่วมมือกัน ก็จะนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพของนักเรียนที่พึงประสงค์ได้เป็นอย่างดี ให้ทุกคน ทุกฝ่าย ทุกภาคส่วนร่วมมือกัน ก็จะนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพของนักเรียนที่พึงประสงค์ได้เป็นอย่างดี ให้ทุกคน ทุกฝ่าย ทุกภาคส่วนร่วมกันเป็นหุ้นส่วนรับผิดชอบในการจัดการศึกษา อย่างมีวามแต่เน้นการเรียน การจำเนื้อหาสาระหลักสูตรเป็นสำคัญ แต่ต้องพัฒนานักเรียนให้มีสมรรถนะในการศึกษาเรียนรู้ด้วยตนเอง เพราะสิ่งนี้จะนำไปสู่ชีวิตที่ดี มีความสุขได้แน่แท้ ซึ่งจะเห็นได้จากเศรษฐกิจในประเทศไทยที่เกือบทั้งหมดไม่ได้เรียนในระบบถึงระดับสูง ๆ

ขอให้ตระหนักถึงประโยชน์ของผู้เรียนเป็นหลัก นำพาไปสู่ชีวิตที่ดีในอนาคต ทำให้เกิดเป็นโรงเรียน “จิวแต่แจ้ว” ไม่ต้องยุบรวมก็น่าจะดี